Sala Czerwona
Ratusza Głównego Miasta
w Gdańsku

Zebrał i opracował ANDRZEJ TERSA -
Wykorzystałem materiały i informacje dostępne w internecie, w książkach E. Iwanoyko *Sala Czerwona*, F. Mamuszki *Droga Królewska*, w przewodniku *Gdańsk* A. Januszajtisa.

Wyłącznie do korzystania przez uczestników Kursu przewodnikowskiego po Trójmieście 2013/2014 Oddziału Gdańskiego PTTK

Sala Czerwona
Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku
- wyposażenie

Najbardziej reprezentacyjnym pomieszczeniem ratusza Głównego Miasta w Gdańsku jest Wielka Sala Rady, nazywana od XVII wieku także Salą Czerwoną ze względu na kolorystykę obić tapicerskich, zwana też Letnią.

Przebudowa Wielkiej Sali Rady przeprowadzona w latach 1593-1596 dokonała przeobrażenia gotyckiego wnętrza w pomieszczenie nowożytne.

Wielka Sala Rady ratusza Głównego Miasta w Gdańsku, pozwala na chyba najlepszy wgląd w malarstwo gdańskie około 1600 roku. Oryginalny wystrój jej wnętrza zachował się niemal w całości.

W czasie zdobywania Gdańska w marcu 1945 roku większość malowideł z tego czasu ucierpiała lub uległa całkowitemu zniszczeniu - jak np. potężne obrazy Antona Möllera w Dworze Artusa, obecnie zastąpione fotokopiami.

Wspomniane malowidła eksponowane są w Sali jako dekoracja ścian, i – głównie – stropu, tworząc unikatową kompozycję architektoniczną.

Portal z drzwiami wejściowymi, dekoracja ścian i lawy przyścienne, to dzieło samo w sobie. Płaskorzeźbiony i intarsjowany fryz obiegający w połowie ściany, łączący się z portalem ujętym wysuniętymi do przodu kolumnami oraz płaskorzeźbionymi uchami z przedstawieniem Marsów, strażników sali i herbem Gdańska na drzwiach oraz intarsjowana okładzina czoła ław - manierystyczne, wykonane w latach 1594-6 przez Simona Hoerle. Całość jest bogato zdobiona motywami okuciowymi, groteską, główkami, wicią roślinną z ptakami i kwiatami. W intarsjowanym fryzie ponadto pejzaże ze scenami myśliwskimi i rodzajowymi, w kartuszowych obramieniach.

Na ścianach znajduje się siedem obrazów tworzących cykl o tematyce dydaktycznej: *Stałość*, *Pobożność*, *Mądrość*, *Sprawiedliwość*, *Wolność*, *Zgoda* oraz *Sąd Ostateczny*, manierystyczne, autorstwa Hansa Vredemana de Vries, wykonanych w latach 1594–1595, prawdopodobnie wraz z synem Paulem.

Na ścianach południowej i zachodniej rozmieszczono przedstawienia alegoryczne odnoszące się do wymiaru sprawiedliwości, późnobarokowe 1764, malowane przez Beniamina Schmidta, w formie personifikacji z towarzyszącymi im kompozycjami emblematycznymi, opatrzone podpisami: *Meledictio*, *Oratio*, *Indagatio*, *Captivitas* oraz popiersie kobiece, być może personifikacja *Bezstronności, z datą 1764.**

*/ Osobiście trudno mi się zgodzić z interpretacją znaczenia wizerunku kobiety z datą. Uznałbym chętniej wymowę tego przedstawienia, jako beztroskę i szczęście obywateli miasta, w sytuacji gdy przestrzegane są zasady wymiaru sprawiedliwości, poprzez rzetelną ich realizację, obrazowane na poprzedzających wizerunkach cyklu.

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku

- wyposażenie

Głównym akcentem sali jest strop, składający się z 25 obrazów alegorycznych, tworzących cykl o tematyce alegorycznej i symbolicznej: *Apoteoza Gdańska*, *Attyliusz Regulus*, *Aleksander Wielki i Hefajstion*, *Cerera*, *Neptun* i *Merkury*, *Wespazjan* i *Helwidiusz Pricus*, *Upadek Jerycha*, *Serwiliusz i Apiusz*, *Król Jozafat ustanawiający Sędziów*, *Modlitwa Salomona* oraz szesnaście obrazów o treści emblematycznej wypełniających przestrzenie między wyżej wymienionymi, manierystyczne pędzla Izaaka van den Blocka, namalowanych w latach 1606–1608.

Na dziewięciu obrazach — wraz z najważniejszym z nich, umieszczonym na suficie centralnie, zwanym *Apoteozą łączności Gdańska z Polską* — jedenaście razy ujrzeć można imię Boże (10 razy w formie hebrajskiego tetragramu , jeden raz po łacinie).

Strop Sali Czerwonej był od 1942 roku zdemontowany i zapewne to uratowało go od całkowitego zniszczenia. Po wielu latach konserwacji wraz z siedmioma starszymi obrazami powrócił na swoje miejsce w ratuszu. W porównaniu do przedwojennego stanu brakuje jedynie międzyobrazowych panneau i listew z inskrypcjami.

Wystrój Sali uzupełniają:

Kominek 1593 wykonany przez rzeźbiarza Willema van der Meera Mł. z Gandawy, piaskowcowy, dwukondygnacyjny, z belkowaniem podtrzymywanym przez atlanty w dolnej kondygnacji oraz herbem Gdańska w okuciowym obramieniu podtrzymywanym przez lwy, z bogactwem ornamentów kwiatowo-owocowych i innych w tle, w górnej; polichromia nowa, projektowana według zachowanych śladów pierwotnej.

Podwójne drzwi do Małej Sali Rady, pocz. w. XVII i w. XVIII, intarsjowane, z motywami okuciowymi oraz wicią roślinną z ptaszkami; wewnętrzne, pochodzące z dawnej Kamlarii wyk. zapewne Simon Hoerle.

Dwa skarbczyki z kutego żelaza gotycki XV w. oraz renesansowy 2, poł. w. XVI, remontowane 1969, osadzone w ścianie północnej.

Posadzka rekonstruowana 1969-70 wg resztek oryginalnych płyt zachowanych przy kominku oraz w oparciu o przekaz ikonograficzny z 2. poł. w. XIX (J.C.Schultz).

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku – rzut I piętra

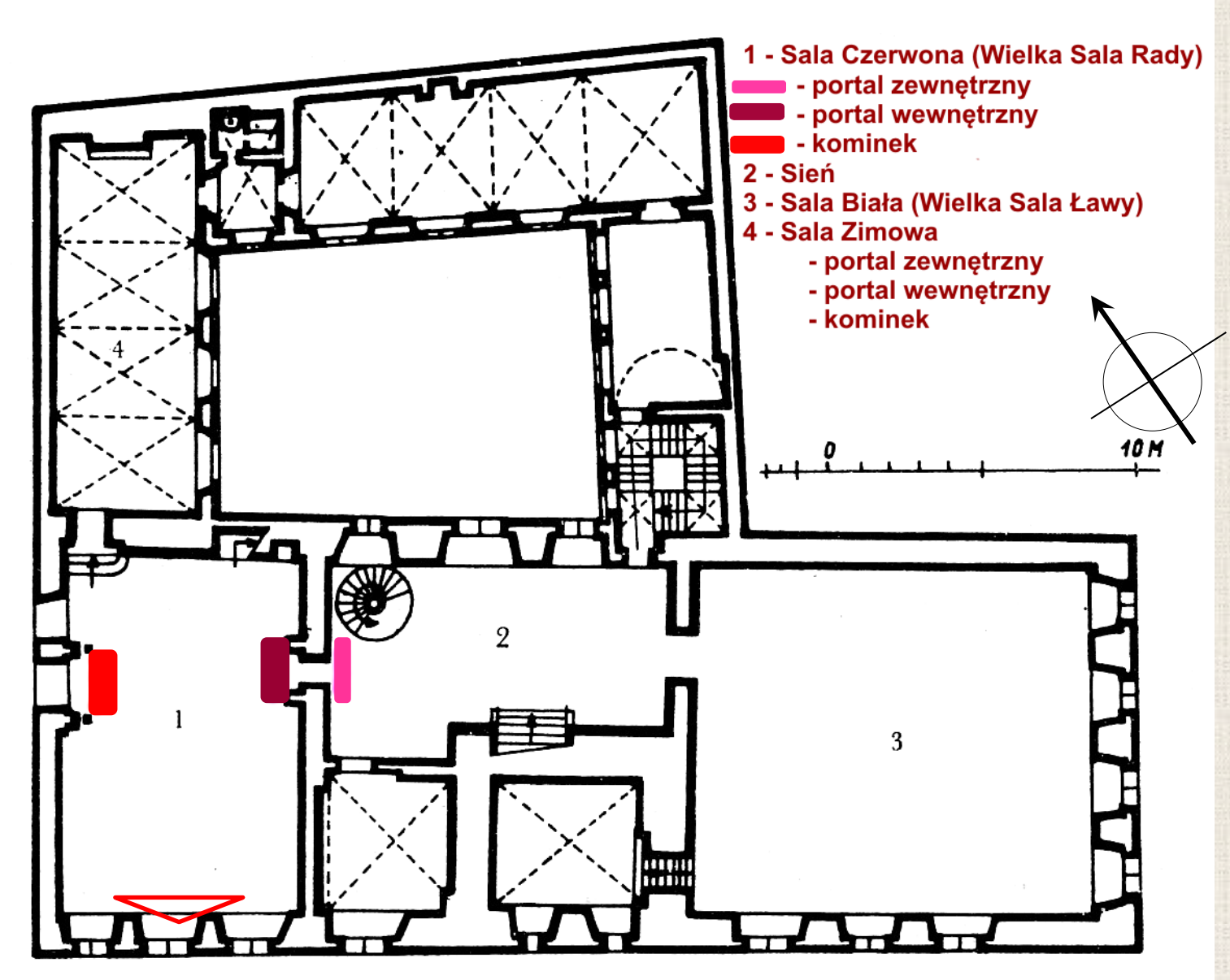

Widoczna lokalizacja Sali Czerwonej w stosunku do pozostałych pomieszczeń kondygnacji, a także ciąg pomieszczeń przechodnich, sugerujących trasę zwiedzania tej kondygnacji ratusza.
Orientacja względem stron świata, pomaga czytać opisy wystroju i wyposażenia pomieszczeń.

Podążając przez pomieszczenia I piętra ratusza, zgodnie ze wskazówkami zegara, natrafiamy na trzy herby Rzeczpospolitej, z tarczami herbowymi naonczas panujących władców Polski, na piersiach orłów: Sobieskiego *Janina* - w portalu wejściowym do Sali Czerwonej, *snopek* Wazów - na suficie Sali Czerwonej, i *lilia* Henryka Walezego (?) w pierwszym, od wejścia z Sali Czerwonej, zworniku sklepienia Małej Sali Rady.

Ulica Długa

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku – gotycka polichromia

W trakcie prac modernizacyjnych zatynkowano już w końcu XVI wieku, a następnie pokryto czerwoną tkaniną, wspaniale gotyckie malowidła, stanowiące dotychczasową ozdobę ścian. O ich istnieniu nie wspominają żadne znane archiwalia. Odsłonięte przypadkowo po wojennej destrukcji wnętrza, źle zachowane fragmenty zadziwiły mimo to obserwatorów i ekspertów. Same rozmiary malowideł, zajmujących co najmniej górną połowę ścian, pozwalają je sobie wyobrazić jako uszeregowany zespół postaci dużych rozmiarów o fryzowym układzie, z ciągłą narracją. Obiegały one salę w krąg i tworzyły jedyną plastyczną ozdobę wnętrza.

Jeśli sądzić po najlepiej zachowanych fragmentach ściany wschodniej i zachodniej, zawierały one szeroko rozwinięty program treściowy. W grę wchodził bogaty sztafaż figuralny: przedstawienia stojących obok siebie, jakby toczących dialog postaci. Strefy ścian stały się polem do podjęcia szeroko zakrojonej, wieloczłonowo artykułowanej opowieści, opartej na pewnej idei przewodniej, która, prowadząc od jednego ogniwa do drugiego, łączyła całość. W tym żywiole, budującym pewną anegdotę, dają się wyodrębnić nieliczne dokładne epizody. Skąpiec (nad jego głową słabo czytelna inskrypcja Avaritia) sypie z trzosa monety do skrzyni. Młody wąsaty mężczyzna z trefionymi włosami i w nakryciu głowy przypominającym bufiasty beret opadający ku przodowi, który chełpliwym gestem wskazuje na siebie, identyfikowany jest napisem Superbia. To niewątpliwa alegoria Pychy. Forma takiego dialogu, „dwugłosowości", daje się zauważyć także u pozostałych, parzyście występujących postaci. Współtworzą i dopełniają te formy kontaktu napisy wykonane gotycką minuskułą. Jest to pismo występujące na przełomie XIV i XV wieku. Odkryto również fragmenty inskrypcji zaokrągloną minuskułą, co wskazywałoby na koniec wieku XVI, być może - na przeprowadzoną wówczas konserwację malowideł. Są to sentencje trójwierszowe w banderolach poniżej strefy figur. Z treści jednej z nich, odczytanych fragmentarycznie przez paleografów i brzmiącej: „[...] DE PROBITATE ALIORUM […] DIFFICILE EST IMPROBIS [...]", wynika, że „nieuczciwym trudno jest sądzić o uczciwości innych".

Nie da się niestety ustalić źródeł sentencji i ich pełnej treści. Da się mimo to określić charakter i ramowy sens tych wypowiedzi. Dotyczą one zgodnie z pewnym zamysłem, rejestru cnót i występków: mają charakter prawniczy. Takie repliki dialogowe wypełniające neutralną strukturę ścian, gdzie można, rekonstruując całość, wymienić co najmniej cztery pary rozmawiających, zdają się zapowiadać późniejsze malowidła Hansa Vredemanna.

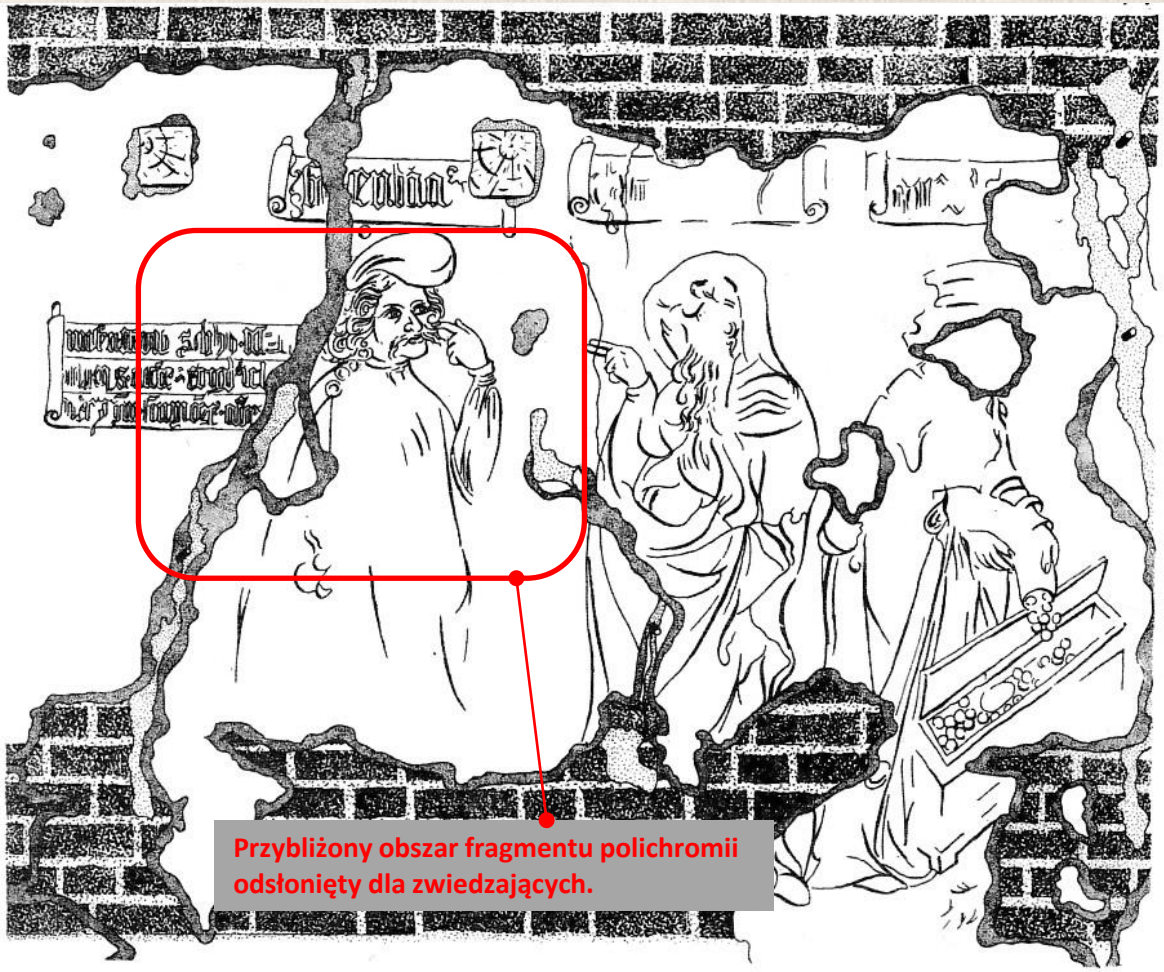

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku - Hans Vredemann de Vries

W 1594 roku do stworzenia nowego wystroju najważniejszej sali w ratuszu miejskim został zaproszony słynny malarz, architekt i teoretyk sztuki Hans Vredemann de Vries. Zatrudnienie tego wówczas 67-letniego artysty przerwało w jego życiu dwuletni okres bezczynności i postępującej nędzy.

Hans Vredemann, zwany de Vries (czyli z Fryzji) pochodził z Leeuvarden, gdzie urodził się w 1527 roku. W wieku około 22 lat wzniósł swoje pierwsze dzieło - łuk triumfalny na przyjazd Karola V. Około 1570 roku de Vries przeszedł z katolicyzmu na kalwinizm i wraz z całą rodziną uciekł do Akwizgranu w obawie przed prześladowaniami ze strony Habsburgów, zalecających mordowanie innowierców.

Po ucieczce przebywał w Hamburgu, i w 1592 roku został, już jako uznany architekt, zaproszony do konkursu na przebudowę twierdzy w Wisłoujściu. Konkurs ten przegrał z Antonem van Opbergenem, lecz pozostał wraz z rodziną - żoną i synem Paulem, w Gdańsku, licząc na dalsze zlecenia. Te dopiero dostał po dwóch latach. Po ich realizacji wrócił do Hamburga.

Dla ratusza de Vries wykonał malowidła stropu, które istniały jedynie 13 lat, oraz siedem obrazów zawieszonych na ścianach, zachowanych do dzisiaj. Bogate treściowo sceny umieścił we wnętrzach z wyeksponowaną architekturą - bądź późnogotycką, bądź renesansową, wykorzystującą wiedzę zaczerpniętą z dzieł Witruwiusza i Serlia, uzupełnionych o autorską dekorację architektoniczną. Dekoracja ta, w postaci np. motywów okuciowych i zwijanych połączonych z maszkaronami i pękami owoców, zdobyła niesłychaną popularność w krajach północnej Europy.

Gdańskie kompozycje de Vriesa charakteryzują szerokie otwarte wnętrza budowli z wspaniale poprowadzoną perspektywą architektoniczną i z licznymi bocznymi arkadami lub oknami. We wnętrzach przedstawiono wielofiguralne sceny, które obrazują pozytywne lub negatywne cechy radców miejskich. Cykl zaczyna się od obrazu *Sprawiedliwość* , i dalej kolejno *Mądrość*, *Pobożność*, *Zgoda*, *Wolność* i *Stałość*. Cykl uzupełnia *Sąd Ostateczny*. Tematyka całego cyklu tchnie silnie doktryną kalwińską - zarówno malarz, jak i zamawiający należeli bowiem do Kościoła Reformowanego (połowę Rady Miejskiej w tym czasie zajmowali kalwiniści).

Na podstawie : Jakub Jagiełło, grudzień 2009

„Sprawiedliwość” • „The Justice” — Hans Vredman de Vries

W sali sądowej przedstawiono jednocześnie dwie rozprawy – przed sądem sprawiedliwym po stronie lewej i przed sądem niesprawiedliwym po stronie prawej. Sprawiedliwi sędziowie o spokojnych i poważnych twarzach ukrywają dłonie w rękawach płaszczy. W skupieniu sądzą przestępcę. Sędziowie niesprawiedliwi wyglądają na zaniepokojonych i wyciągają dłonie w nadziei otrzymania niezasłużonego wynagrodzenia. Nieuczciwość, przejawia się w zawiązanych oczach postaci z nierówną wagą szalkową, czy scenie wręczenia łapówki.

„Mądrość” • „The Wisdom” — Hans Vredman de Vries

Po lewej stronie obrazu przedstawiono debatę - posiedzenie Rady. Jej celem powinno być mądre rządzenie dla dobra wszystkich obywateli. Poza salą obrad na prawo ukazano przykłady ludzkiej głupoty: gospodarz zasypuje studnię, choć ciele już utonęło, drugi zaś zamyka drzwi obory, z której wilk porwał owcę, co jest zobrazowaniem niderlandzkiego przysłowia, które odpowiada naszemu "Mądry Polak po szkodzie".

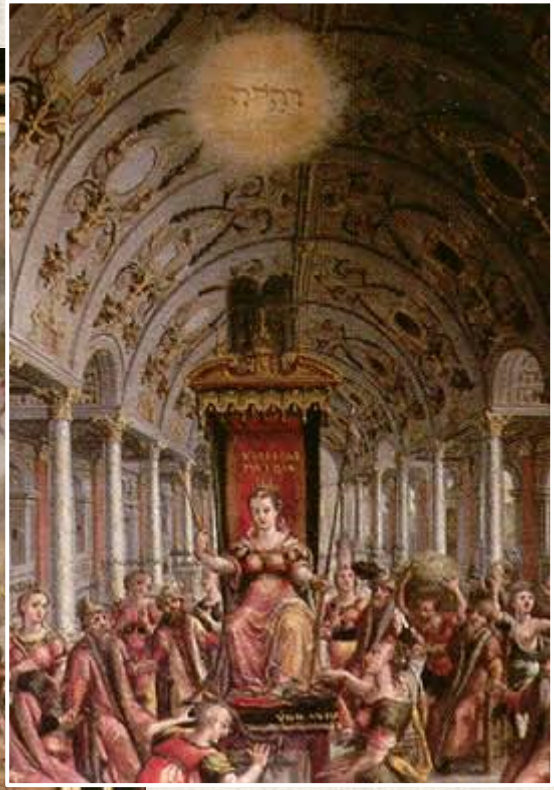

„Pobożność” • „The Piety” — Hans Vredman de Vries

Malarz przedstawił tu czytanie pisma świętego, wnętrze świątyni wypełnione pobożnymi ludźmi i kapłanami. Po prawej stronie widać zaś króla Salomona , który z dwoma kobietami czci złotego cielca, klęcząc przed bóstwem zasiadającym na wysokim tronie.

„Zgoda” • „The Concord” — Hans Vredman de Vries

Po lewej symbole pokoju i opieki: ołtarz, a na nim Ewangelię i X Przykazań. Ludzie zgromadzeni wokół są do siebie przyjaźnie nastawieni. Podobnie zwierzęta, które uważamy za wrogie sobie. Na prawo widać bójkę starych kobiet, z wężami zamiast włosów. Towarzyszą im półnadzy mężczyźni okładający się kijami.

„Wolność” • „The Freedom” — Hans Vredman de Vries

Tu trochę inna kompozycja: na pierwszym planie pochód personifikacji *Libertas*, młodej kobiety uosabiającej wolność, w tle po prawej stronie - atak żołnierzy na statki.
W lewej części obrazu namalowano scenę przejścia Żydów przez Morze Czerwone, czyli ich ucieczkę spod niewoli faraona.

„Stałość” • „The Bonstacy” — Hans Vredman de Vries

Po lewej zobrazowanie stałości w wierze: na środku obrazu przedstawiono scenę z Biblii: siedmiu braci Machabeuszów, którzy byli męczennikami. Torturowano ich za wiarę w Boga. Po prawej próżność i kult ciała.

„Sąd ostateczny” • „The Last Judgement” — Hans Vredman de Vries „Sąd ostateczny”

Obraz również jest podzielony, tym razem kolumną, na której wspierają się Tablice Dekalogu oraz krucyfiks - filary wiary protestanckiej, zastępujące umieszczonego tradycyjnie w tym miejscu Archanioła Michała z wagą. Pośrodku Nieba namalowano Chrystusa siedzącego na tęczy. Sądzi on ludzi. Po lewej przedstawiono zbawionych, idących do Raju, natomiast po prawej potępionych na tle walących się murów Rzymu - w tym przypadku symbolu papiestwa, których diabły pędzą do paszczy smoka – Lewiatana.

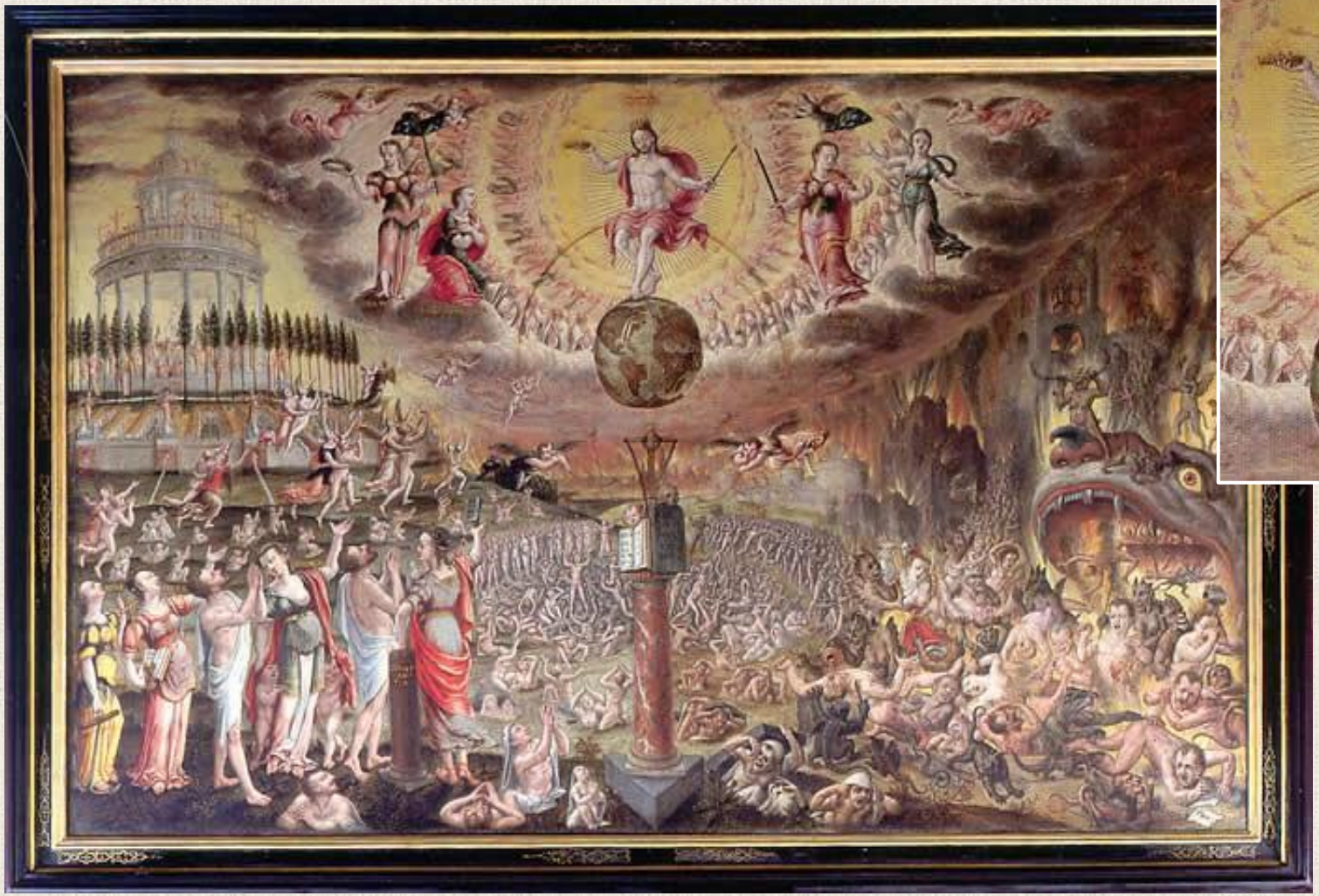

Przypomnienie:
tryptyk *Sąd Ostateczny* malarza niderlandzkiego Hansa Memlinga został stworzony między 1467 a 1471 rokiem.
De Vries namalował swój w końcu XVI wieku.

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku – Beniamin Schmidt

Na ścianach południowej i zachodniej rozmieszczono przedstawienia alegoryczne odnoszące się do wymiaru sprawiedliwości, późnobarokowe 1764, malowane przez Beniamina Schmidta, w formie personifikacji z towarzyszącymi im kompozycjami emblematycznymi, opatrzone podpisami: *Meledictio* (Oszczerstwo), *Oratio* (Mowa obrończa), *Indagatio* (Przesłuchanie), *Captivitas* (Uwięzienie), oraz popiersie kobiece –personifikacja Bezstronności (?), z datą 1764.

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku – Izaak van den Blocke

Urodzony 1572, zmarł 1626 – malarz, syn Willema, brat Abrahama, obywatel Gdańska. Reprezentant manieryzmu w malarstwie. Był uczniem malarza niderlandzkiego Hansa Vredemana de Vriesa.

Rodzina Blocków również jak Vredemanowie, pochodziła z Niderlandów i przeniosła się w związku z prześladowaniami religijnymi do Gdańska. Izaak specjalizował się w malowaniu wielofiguralnych scen umieszczonych, tak jak u nauczyciela, we wnętrzach. Postaci są tu jednak większe i bardziej dynamicznie upozowane - żywsze wydają się również kolory ich ubiorów. Z drugiej strony u van den Blocka nie ma już tej pasji w oddawaniu architektury i raczej można określić ją jako zbliżoną do późnogotyckiej.

Malowidła stropu stworzone przez Izaaka van den Blocke, zagorzałego kalwinistę, mają podobny wydźwięk jak cykl ściennych obrazów de Vriesa w Sali Czerwonej.

Strop Sali Czerwonej składa się z 25 przedstawień, wśród których dominuje środkowa elipsa z *Apoteozą Gdańska*. Kolejne elipsoidalne obrazy uzupełnione o emblematy, tworzą figurę krzyża, która z kolei przemienia się w prostokąt sufitu, jeśli uwzględnimy prostokątne przedstawienia pomiędzy jego ramionami. Obrazy w prostokątnych ramach mają mitologiczną tematykę z postulatami, jakie powinni wspierać radcy. W elipsoidalnych przedstawieniach zobrazowano: *Króla Jozafata ustanawiającego sędziów*, *Modlitwę Salomona*, *Upadek Jerycha* oraz *Cererę*, *Neptuna i Merkurego* . Każdemu z tych przedstawień towarzyszą emblematy wzmacniając ich przekaz treściowy. W uzupełniających prostokątnych przedstawieniach „od lewego górnego" narożnika stropu, zobrazowano: obronę wolności, współpracę, zachowanie tajemnicy i patriotyzm.

Pośrodku stropu wyobrażona została *Apoteoza Gdańska* - panorama miasta na łuku triumfalnym z ukazaną boską ręką, trzymającą wieżę ratusza (nie jest więc Gdańsk pozbawiony boskiej opieki, jak Jerycho). Pod łukiem przepływa Wisła, razem z umieszczoną wyżej tęczą symbolicznie łącząca Gdańsk z Krakowem. Przy renesansowej budowli gdański mieszczanin podaje rękę polskiemu szlachcicowi. W kontekście całego programu treściowego sali można to uznać za stwierdzenie, że swoje powodzenie gospodarcze Gdańsk zawdzięcza przynależności do Rzeczypospolitej.

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku – Dekoracja stropu

Herb Polski ze „snopkiem” Wazów na piersiach

Podkreślenie związków z katolicką Polską przez kalwinistyczną Radę Miejską Gdańska jest także niezwykłym podkreśleniem tolerancji religijnej w Rzeczypospolitej. Zapewne jednak gdańscy rajcowie nie spodziewali się, że na skutek protestów miejscowych luteran, już w cztery lata po ukończeniu stropu będą musieli opuścić zajmowane stanowiska - Zygmunt III wydał bowiem zakaz zajmowania stanowisk urzędniczych przez kalwinistów.

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku

– Dekoracja stropu (1/2)

Sala Czerwona
Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku
– Dekoracja stropu (2/2)

1. **Helwidiusz Priscus i Cesarz Wespazjan** - obrona wolności.
2. **Czapka wolności i serce.**
3. **Serwiliusz i Appiusz** – współpraca.
4. **Herma z tarczą i strzałą** *(Sic iaculandum).*
5. **Attyliusz Regulus** - patriotyzm.
6. **Ręce trzymające ukoronowany kaduceusz** (symboliczna laska - stanowi znak pokoju i handlu).
7. **Aleksander Wielki i Hefajstion** - zachowanie tajemnicy.
8. **Harpokrates** - bóg milczenia *(Sponte premit vocem).*
9. **Król Jozafat ustanawiający sędziów** - sprawiedliwość oparta na boskim porządku.
10. **Ręka z symbolem miary** *(Cuique suum).*
11. **Sędzia niesprawiedliwy** *(Nisi in aequo pendeat ista).*
12. **Modlitwa Salomona** - prawdziwa władza i oświecenie pochodzi od Boga.
13. **Berło, oko, serce i słońce** *(Desuper irradiet).*
14. **Gołąb na globie ziemskim** *(Custos rerum prudentia simplex).*
15. **Upadek Jerycha** - miasto, którego nie chroni Bóg.
16. **Zbrojne ramię umacniające bramę** *(Reborat vectes portarum tuarum).*
17. **Terminus na granicy pokoju i obfitości** *(Ponit terminum tuum pacem et adipe frumenti saturat te).*
18. **Cerera, Neptun i Merkury** - połączenie żywiołu ziemi oraz morza.
19. **Trzy wieńce** *(Ista trias ornet).*
20. **Sokół i żółw** *(Pro re nata).*
21. **Obelisk zwieńczony krzyżami herbowymi Gdańska** *(Si crux fundata virescat).*
22. **Miasto nad rzeką** *(Flumen é fontibus leatificat urbem; Deus in medio eius).*
23. **Deszcz użyźniający zboża** *(Orbitae tuae stillant pinguedinem).*
24. **Rok urodzaju** *(Coronasti annum benignitas tuae).*
25. **Apoteoza Gdańska** - panorama miasta na łuku triumfalnym z ukazaną boską ręką, trzymającą wieżę ratusza (nie jest więc Gdańsk pozbawiony boskiej opieki, jak Jerycho). Pod łukiem przepływa Wisła, razem z umieszczoną wyżej tęczą symbolicznie łącząca Gdańsk z Krakowem. Przy renesansowej budowli gdański mieszczanin podaje rękę polskiemu szlachcicowi. W kontekście całego programu treściowego sali można to uznać za stwierdzenie, że swoje powodzenie gospodarcze Gdańsk zawdzięcza przynależności do Rzeczypospolitej.

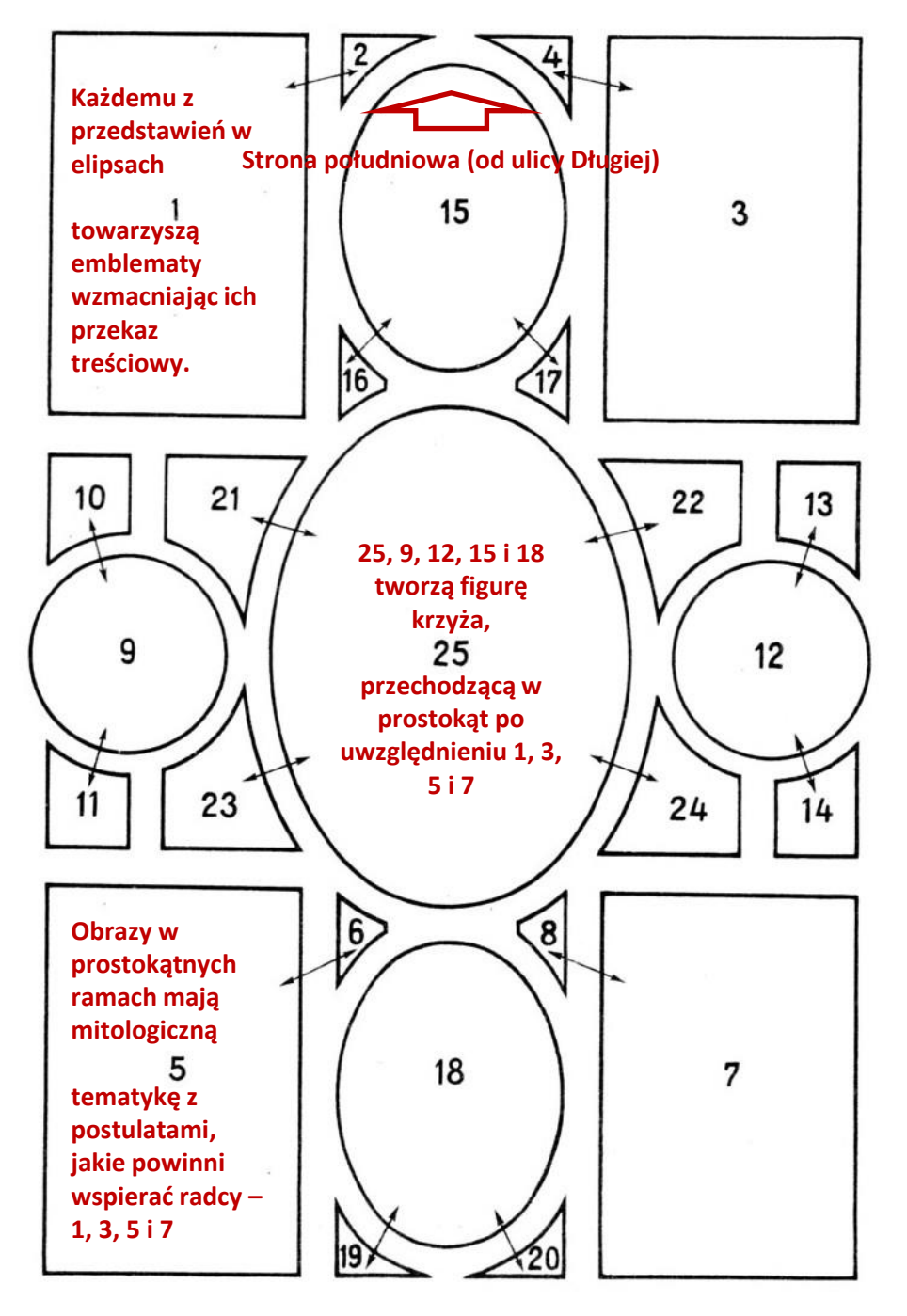

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku – Wejście i portal zewnętrzny (1/2)

Późnobarokowy dębowy portal wykonano celowo w drzewie zapuszczonym na ton naturalny. Upowszechnienie się w rzeźbie, a zwłaszcza meblarstwie gdańskim, powierzchni monochromatycznych jest wyrazem nowego smaku: operowania tylko grą światła, bez akcentowania kolorów poszczególnych części. Podziały architektoniczne, które zastosowano w kompozycji całości, są w pewnym stopniu nawiązaniem do portalu wewnętrznego, bez wyodrębnień plastyką i kolorem jego elementów.
Główne akcenty plastyczne - to dwie pary trytonów zamiast kolumn, flankujące drzwi. Podtrzymują one, jak atlasy, gzymsowanie i rzeźby zwieńczenia, supraporty. Składa się na ten zespół rzeźbiarski tarcza herbowa Gdańska trzymana przez symboliczne lwy i górujący nad tarczą polski orzeł z herbem Sobieskich, Janina, na piersi. Zasadnicza koncepcja plastyczna łącznie z techniką rzeźbienia i kolorytem przypomina stolarskie i snycerskie arcydzieła tego czasu - słynne gdańskie szafy z okresu późnego baroku.

Struktura portalu i jego symbolika zawiera dwie grupy znaczeń. Pierwsza odnosi się do właściwej partii drzwiowej, a zwłaszcza flankujących plastycznych reliefów z trytonami, druga - do części górnej będącej supraportą w ścisłym tego słowa znaczeniu. Część heraldyczna wspiera się, podobnie jak na kominku, wewnątrz sali, na siłach naturalnych. Wyrażają je na portalu figury czterech trytonów podtrzymujących gzyms z napisami i oznaczających żywioł morski, neptuniczny. W naszym wypadku samo morze jako podstawę bytu miasta.
Tryton przypominający o początkach życia wywodzącego się z morza, syn Neptuna i Salatir, bogini słonych wód, ma podwójną naturę: jest pól rybą, półczłowiekiem. On swym głosem odwracał nadciągające klęski.

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku

– Wejście i portal zewnętrzny (2/2)

Płyta drzwiowa zawiera w płaskim reliefie wspaniały barokowy bukiet: kłosy, owoce, kwiaty, symbole obfitości, dostatku. Zależą one od pomyślnej żeglugi i udanych transakcji.
Góruje nad morskim symbolem miasta biały polski orzeł, przemalowany w czasach pruskich na kolor czarny, a w okresie hitlerowskim usunięty z tego miejsca. Powrócił on tu po ostatniej wojnie.
Portal przypomina jedną z królewskich podróży do Gdańska, trwałość powiązań z Koroną Polską i jej opiekuńczą rolę. Dekoracja portalowa powstała, jak i nie istniejące dziś barokowe malatury stropu Sieni, około 1685 roku. Wiemy, że w centrum malowanego stropu znajdowała się alegoria Zgody. Na gzymsie portalu widnieje potrójna inskrypcja tworząca jedno zdanie - wezwanie: MILITEMUS, PRO LEGE, PRO GREGE. Co należy prawidłowo tłumaczyć: Walczmy za prawo, za społeczeństwo. Wezwanie jest hasłem przewodnim skierowanym do przedstawicieli władz miejskich obradujących w Sali Czerwonej. Wskazuje ono, podobnie jak wielokrotnie symbolika tego miejsca, na konieczność walki o praworządność, czyli sprawiedliwość i zachowanie jedności, czyli zgody, wśród społeczności miasta.

Polski orzeł z tarczą herbową Jana III Sobieskiego na piersiach – *Janina*.

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku – Portal wewnętrzny wejścia

W parterowej strefie ścian zwraca uwagę wspaniały wewnętrzny portal z 1596 roku, dzieło Szymona Hoerlego. Portal jest związany z ogólnym układem architektury wnętrza. Należy on do tzw. architektury małych form i przedstawia typowy system dekoracji manierystycznej. Niezależnie od przewagi ornamentu i jubilerskiej nieomal precyzji każdego detalu portal należy do symboliki bramnej i ma swą ikonografię.

Jest ona zawarta zarówno w wymowie samego porządku doryckiego, jak zwłaszcza w postaciach Marsa, flankującego obramienia. Dwa pełnoplastyczne reliefy Marsa w zasadzie przedstawiają jedną postać. Wyeksponowanie podwójnej postaci Marsa ma ukazać sumę jego właściwości militarnych.

Jest on patronem ludzi zbrojnych, gotowych do obrony i walki, Straże bram Gdańska, którego herb widnieje w górnym polu drzwi, stoją pod znakiem Marsa, podobnie jak straże władz miasta i Zbrojowni, gdzie istnieje monumentalna, pomnikowa jego podobizna. Znaczenie Marsa, obrońcy i agresora, odnosi się zarazem do jego roli jako strażnika praw. Zakłada on bowiem, że w systemie praw w tej sali stanowionych i do ich egzekucji potrzebna jest nieraz siła fizyczna i zbrojna, gdy w grę wchodzą bunty ludności

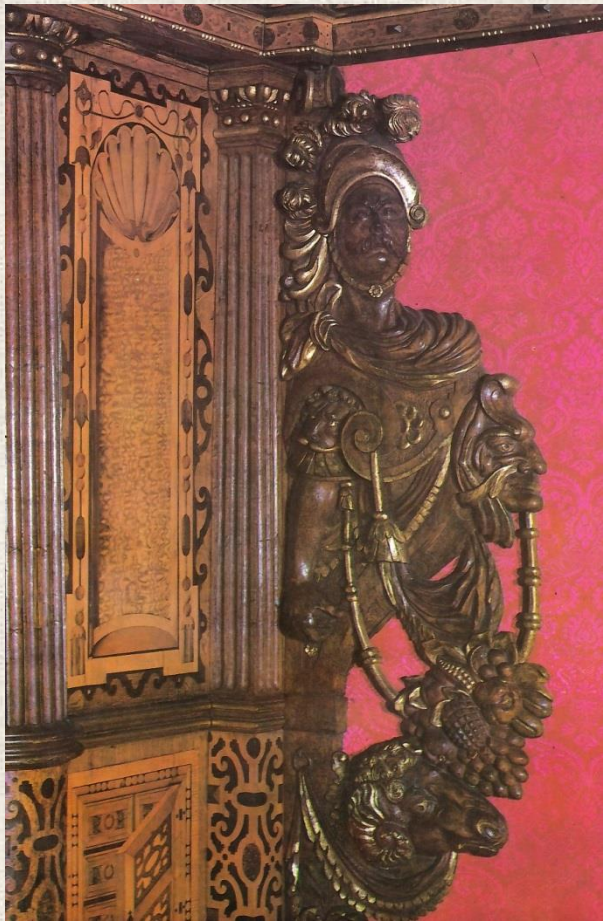

Sala Czerwona

Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku – Kominek

Wykonany zgodnie z datą w 1593 roku kominek jest najwcześniejszym elementem zdobiącym wnętrze. Nie znane jest nazwisko autora tego dzieła. Wiele wskazuje, że zabytek gdański może być wspólnym dziełem Niderlandczyków: malarza Hansa Vredemanna de Vries i rzeźbiarza Willema van der Meera. Architektura kominka jest częścią generalnego założenia dekoracji naściennej. Jest ona wyznacznikiem i konsekwencją wprowadzenia potrójnych stref

fryzu. Stwarza to praktyczne możliwości pozwalające na wprowadzenie obrazów, planowanych jednocześnie z dekoracją i dające sfrefie obrazowej podstawę i zwieńczenie. Strefa dolna wiąże się z ediculami tworzącymi obramienia drzwi i ozdobny gmach kominka. Obydwa otwory wejściowe i dolna część kominka, znajdująca się w obrębie tej strefy, należą do porządku toskańsko-doryckiego. Męski i wojowniczy duch tego porządku wymagał nie tylko konkretnych motywów dekoracyjnych, ale i odpowiednio wyrazistego szafarzu figuralnego.

Heroiczne postacie atletycznych ,,persów'' dźwigające belkowanie nadstawy kominka i zbrojni wojownicy przy portalu podkreślają dostojeństwo tego wnętrza. Nie należy wykluczać, że mężne postacie - to również nawiązanie do heroizmu obywatelskiego, wskazując możliwość odwołania się do siły obywatelskiej, zabezpieczającej byt miasta – państwa gdańskiego.

W środkowej części doryckiego fryzu kominka zamiast centralnego tryglifu umieszczono na kartuszu inskrypcję: IGNEM GLADIO NE FODITO. Treść przytoczonego napisu oznacza w dosłownym tłumaczeniu: „Nie przebijaj ognia mieczem”. Ogień jako pojęcie, jako duch życia, zostaje wykorzystany w emblematyce kominka do wprowadzenia określonych wskazań obywatelskich. Ogień należy tutaj utożsamiać z republiką. Gdańsk jako instytucja jest ogniem życia. Ma zdolności tworzenia związane ze zdolnościami niszczenia.

Interpretacja hasła z fryzu odnosi się również do inskrypcji wypisanej na górnej kondygnacji kominka. Napis ten głosi: AD REMP /UBLICAM UT/AD IGNEM. W tłumaczeniu dosłownym ma to oznaczać: ,,do Republiki jak do ognia" albo w formie obiegowej: „z republiką jak z ogniem”. I to wskazanie ma również charakter obywatelski: przestrzega, by nie zaszkodzić Republice, by nie zgasić płomienia jej życia, Republika jak ogień jest ukazana jako tworząca i karząca. Obydwa metaforyczne i moralne hasła proklamują poprzez symbolikę ognia Republikę, ukazując ją w aspekcie praktycznych procesów.

Dolna, dorycku część kominka, związana integralnie z biegnącym wokół sali fryzem tryglifwo - metopowym, stanowi podstawę dla części górnej, heraldycznej. Po „dorikach” części dolnej występują w części górnej dalsze elementy superpozycji: „jonika” i „korintika”. Są one włączone w dekorację monumentalnego kartusza obramiającego tarczę herbową i użyte jako konsole górnego fryzu. Jego górna kondygnacja - kapa z dekoracją herbową - jest częścią partii ścian strefy obrazowej. Posiada dekorację najbardziej uroczystą w skali ludzkiej. Przedstawia totum miasta Gdańska jako państwa, jako uosobienie społeczności ludzkiej. Symetrycznie i centralnie umieszczono w tej kondygnacji kominka okazały kartusz z tarczą herbową Gdańska, jego twórca starał się wyodrębnić ryzalit środkowy, co wyraźnie akcentuje górny gzyms załamany nad środkową partią i dwa boczne cofnięte, z pustymi wnękami z konchowym zamknięciem.

Będę zadowolony, jeśli koleżankom i kolegom przydadzą się zebrane tu przeze mnie informacje.
Jeśli macie uwagi, może propozycje uzupełnienia – proszę.
Dziękuję!
AT